

Gemeente
Haarlem

1. Tegels eruit, planten erin!

1. Tegels eruit, planten erin!

Waarom is dit een goed idee?

- Voorkomt wateroverlast.
- Vult het grondwater aan/voorkomt verdroging.
- Bepanting maakt de tuin koeler.
- Meer ruimte voor vogels, bijen, insecten en vlinders.
- Zóveel mooier dan een grauwe tegeltuin!

Hoe pak je het slim aan?

- Haal zoveel mogelijk tuintegels uit je tuin.
- Vervang ca. 20 cm tegelzand voor tuinaarde, spit goed door.
- Kies mooie beplanting uit en planten maar!

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

2. Waterdoorlatend tuintpad

2. Waterdoorlatend tuinpad

Waarom is dit een goed idee?

- 🌱 Het regenwater stroomt niet meer via de verharding richting kolk, waardoor het rioolstelsel wordt ontlast.
- 🌱 Het water wordt direct opgenomen in de bodem, waardoor de grond niet verdroogt en het bodemleven wordt gestimuleerd.
- 🌱 Het maakt de tuin een stukje koeler.

Hoe pak je het slim aan?

- 🌱 Vervang de tegels op je terras, tuinpad of oprit door waterdoorlatende verharding, zoals grasbetonstenen, een open bestratingspatroon, houten vlonders, schelpen of houtsnippers.

Wil je meer weten?

- 🌱 huisjeboompjebeter.nl
- 🌱 Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

3. Beplanten maar!

3. Beplanten maar!

Waarom is dit een goed idee?

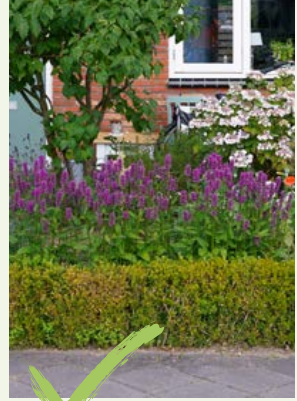
- Beplanting houdt regenwater vast, de wortels verbeteren de bodemstructuur en zorgen ervoor dat het infiltratievermogen van de bodem toeneemt.
- Beplanting koelt de stad.
- Beplanting is goed voor het bodemleven en voor bijen, vlinders en insecten.

Hoe pak je het slim aan?

- Plant wat je mooi vindt, maar inheemse planten zijn het makkelijkst in het onderhoud.
- Hoe hoger de beplanting, hoe dieper de wortels, des te beter voor bodem en waterbuffering.

Wil je meer weten?

- 'De (be)leefbare tuin', P. Bulsing
- 'De tuin jungle', D. Goulson
- 'Duurzaam tuinieren', A. Wieggers
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

3a. Kies passende beplanting

3a. Kies passende beplanting

Vraag naar de aparte infobladen van gemeente Haarlem

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Halfschaduw

Stads-landschapcombinatie

Geranium
Lidum, Geranium

Vergers-nij-sterje
Broomrape, Vergers-nij-sterje

Dijze waaierboom
Pappelboom, waaierboom

Pruisheide
Druif, Pruisheide

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een halfschaduwlocatie. De combinatie is geschikt voor een halfschaduwlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een halfschaduwlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Halfschaduw

Stads-landschapcombinatie

Leliedig
Leliedig

Guldwinterstiefel
Leliedig, guldwinterstiefel

Broomrape
Broomrape

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een halfschaduwlocatie. De combinatie is geschikt voor een halfschaduwlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een halfschaduwlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Zon

Stads-landschapcombinatie

Knipknop
Knipknop

Lavendel
Lavendel

Knopkruis
Knopkruis

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een zonlocatie. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Zon

Stads-landschapcombinatie

Groene knop
Groene knop

Vergers-nij-sterje
Broomrape, Vergers-nij-sterje

Druif
Druif

Waaierboom
Pappelboom, waaierboom

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een zonlocatie. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Zon

Stads-landschapcombinatie

Knopkruis
Knopkruis

Groene knop
Groene knop

Lavendel
Lavendel

Knipknop
Knipknop

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een zonlocatie. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente Haarlem

Plantenkeuze
Zon

Stads-landschapcombinatie

Broomrape
Broomrape

Groene knop
Groene knop

Pruisheide
Druif, Pruisheide

Waaierboom
Pappelboom, waaierboom

Deze **plantenkeuze** is een voorbeeld van een combinatie van planten die geschikt is voor een zonlocatie. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm. De combinatie is geschikt voor een zonlocatie met een hoogte van 100 cm tot 200 cm.

Gemeente
Haarlem

3b. Bij- en insect- vriendelijk

Gemeente
Haarlem

3c. Struiken in de tuin

3c. Struiken in de tuin

Struiken in de tuin: een goed idee!

- Struiken zorgen voor aangename geuren en prachtige (herfst)kleuren in je tuin.
- Struiken voegen een nieuwe hoogtelaag toe, door zo'n extra 'etage' wordt de tuin aantrekkelijker voor vogels.
- Vogels gebruiken het struikgewas om te broeden en te schuilen en ze eten van de bessen.

Voorbeelden van toffe struiken:

Naam	Latijnse naam	Bloeitijd
Bosrank	<i>Clematis integrifolia</i>	juni-september
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	mei-juni
Meidoorn	<i>Crataegus nitida</i>	mei-juni
Struikkamperfoelie	<i>Lonicera fragrantissima</i>	januari-maart
Struikmalva	<i>Lavatera olbia</i>	juli-november
Toverhazelaar	<i>Hammamelis mollis</i>	januari-maart
Vleesbes	<i>Sarcococca hookeriana</i>	februari-maart
Vlinderstruik	<i>Buddleja alternifolia</i>	mei-juni

Gemeente
Haarlem

3d. Bomen in de tuin

3d. Bomen in de tuin

Bomen in de tuin: een goed idee!

- Bomen vangen veel hemelwater op en voorkomen wateroverlast door piekbuien.
- Het bladerendek zorgt door schaduw én verdamping voor een aangename koelte in de tuin.
- Tenslotte versterken bomen het positieve effect van bij- en insectvriendelijke planten en bloemen.

Voorbeelden van slimme tuimbomen:

Naam	Latijnse naam	Bloeitijd
Appelboom	Malus domestica	april-mei
Chinese esdoorn	Acer davidii	april-mei
Gewone vlier	Sambucus nigra	mei-juni
Koraalesdoorn	Acer pensylvanicum	mei
Krentenboompje	Amelanchier lamarckii	maart-april
Leilinde	Tilia europaea	juli-augustus
Perenboom	Pyrus communis	april-mei
Perzikenboom	Prunus persica	april

Gemeente
Haarlem

4. Een groen dak op je huis

4. Een groen dak op je huis

Waarom is een groen dak een goed idee?

- ✚ Een groen dak houdt regenwater vast en voorkomt daarmee wateroverlast.
- ✚ Het groen zorgt voor verdamping en koelt je huis.
- ✚ De biodiversiteit kan extra worden verrijkt.
- ✚ De levensduur van je dak wordt verlengd.
- ✚ Het is zóveel mooier dan donkere dakpannen!

Hoe pak je het slim aan?

- ✚ Stem de aanpak af op je doelstelling: denk aan betaalbaarheid, opvang van regenwater of natuurontwikkeling.
- ✚ Sedumdaken kunnen op bijna elk plat dak, vragen weinig onderhoud en zijn dunner, lichter en goedkoper.

Wil je meer weten?

- ✚ huisjeboompjebeter.nl
- ✚ dakdokters.nl
- ✚ groendak.nl

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

5. Een groen dak in je tuin

5. Een groen dak in je tuin

Waarom is een groen dak een goed idee?

- ✚ Een groen dak buffert regenwater en voorkomt daarmee wateroverlast door piekbuien.
- ✚ De beplanting koelt je tuin en je schuur.
- ✚ Het vergroot de biodiversiteit in de tuin.
- ✚ Een groen dak ziet er mooier uit dan een donkere bitumenlaag en heeft ook een langere levensduur.

Hoe pak je het slim aan?

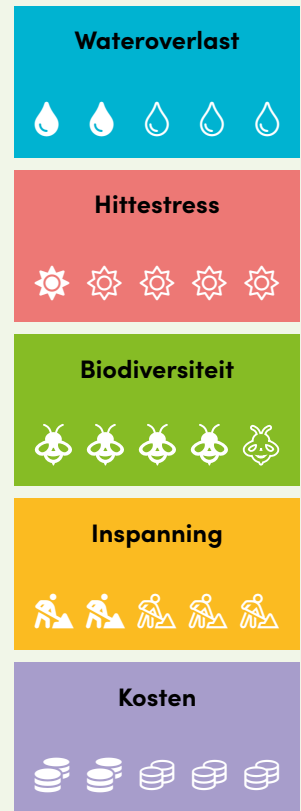
- ✚ Stem de aanpak af op je doelstelling: denk aan betaalbaar, regenwater opvangen of natuurontwikkeling.
- ✚ Sedumdaken kunnen op bijna elk plat dak, vragen weinig onderhoud en zijn dunner, lichter en goedkoper.

Wil je meer weten?

- ✚ huisjeboompjebeter.nl
- ✚ dakdokters.nl
- ✚ groendak.nl

Scorekaart

Gemeente
Haarlem

6. Groene vitrage in je tuin

6. Groene 'luxaflex' in je tuin

Waarom is dit een goed idee?

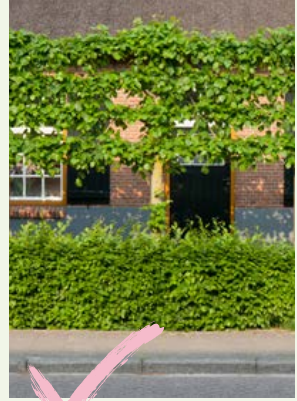
- ♥ Gaat ongewenste hitte in de tuin tegen.
- ♥ Gaat ongewenste hitte in huis tegen.
- ♥ Zorgt voor koelte door schaduw.
- ♥ Zorgt voor koelte door verdamping.

Hoe pak je het slim aan?

- ♥ Laat een pergola begroeien met klimplanten.
- ♥ Plant (lei)bomen in je tuin.
- ♥ Plaats een 'klimrek' voor je gevel.
- ♥ Kies voor planten die zomers groen blad hebben en 's winters niet.

Wil je meer weten?

- ♥ huisjeboompjebeter.nl
- ♥ 'Zakboek voor de klimaattuin', M. Verachtert

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

7. Een groene gevel

7. Een groene gevel

Waarom is dit een goed idee?

- ♥ Isoleert de wand, in winter en zomer.
- ♥ Vangt regenwater af en ontlast de afvoer via het riool.
- ♥ Biedt plaats aan dier en plant.
- ♥ Zoveel mooier dan een grauwe gevel!

Hoe pak je het slim aan?

- ♥ Laat de muur 'volklimmen'.
- ♥ Maak klimdraden of -rekken.
- ♥ Maak een houten constructie tegen de wand.
- ♥ Kies een constructie waar ook aarde in is verwerkt.

Wil je meer weten?

- ♥ huisjeboompjebeter.nl
- ♥ 'Zakboek voor de klimaattuin', M. Verachtert

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

8. Een groene erfafscheiding

8. Een groene erfafscheiding

Waarom is dit een goed idee?

- ♥ Hagen en andere groene erfafscheidingen zorgen voor verkoeling in de tuin.
- ♥ Ze bieden een schuilplaats voor vogels en insecten en zijn goed voor de biodiversiteit.
- ♥ Bessenstruiken zijn goed voor vogels, en je kunt er zelf ook vaak van eten.

Hoe pak je het slim aan?

- ♥ Laat een pergola begroeien met klimplanten.
- ♥ Plant (lei)bomen in je tuin.
- ♥ Plaats een 'klimrek' voor je gevel.
- ♥ Kies voor planten die zomers groen blad hebben en 's winters niet.

Wil je meer weten?

- ♥ huisjeboompjebeter.nl
- ♥ appeltern.nl/nl/tuinadvies
- ♥ 'Zakboek voor de klimaattuin', M. Verachtert

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

9. Koppel de regenpijp af

9. Koppel de regenpijp af

Waarom is dit een goed idee?

- Water van het dak gaat niet meer rechtstreeks het riool in maar wordt opgevangen en hergebruikt.
- Daardoor wordt het rioolstelsel ontlast.
- En wordt wateroverlast op straat teruggedrongen.

Hoe pak je het slim aan?

- Zaag je regenpijp door.
- Voer het regenwater direct af naar je tuin en laat het langzaam de grond in zakken of laat het direct in de grond infiltreren, eventueel met behulp van grindkoffers en infiltratiekragen.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

10. Plaats een regenton

10. Plaats een regenton

Waarom is dit een goed idee?

- Als je regenwater afvangt en opslaat kun je het later gebruiken om bijvoorbeeld de tuin water te geven of de auto te wassen.
- Elk beetje water wat je zelf opslaat ontlast het riool.
- Op die manier kunnen wij wateroverlast door piekbuien voorkomen.

Hoe pak je het slim aan?

- Koppel je regenpijp af en sluit hem aan op de regenton.
- Zorg voor een bladvanger zodat er geen verstopping ontstaat.
- Een overloop laat het water wegstromen als de ton vol zit.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- rainproof.nl/toolbox/maatregelen/regenton
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

11. Hoogteverschil in je tuin

11. Hoogteverschil in je tuin

Waarom is dit een goed idee?

- ✻ Bij heftige regenbuien blijven de delen die je droog wilt houden droog en kunnen andere delen van de tuin onder water komen te staan.
- ✻ Bij lager gelegen delen kan het water langzaam in de bodem infiltreren, waardoor geen verdere belasting van het riool noodzakelijk is.

Hoe pak je het slim aan?

- ✻ Leg delen die je droog wil houden hoger aan dan de delen die (tijdelijk) onder water mogen staan.
- ✻ Kies de juiste beplanting. Veel soorten (en ook gras) kunnen best een tijdje onder water staan.

Wil je meer weten?

- ✻ huisjeboompjebeter.nl

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

12. Regenwater- vijver

12. Regenwater- vijver

Waarom is dit een goed idee?

- Om het afstromende regenwater van de verharding te zuiveren voordat het in het riool verdwijnt.
- Omdat het de biodiversiteit vergroot en voor verkoeling zorgt.
- Om zo waterelementen te maken, met 'gratis' opgeslagen water waarmee je de tuin kunt sproeien.

Hoe pak je het slim aan?

- Sluit de vijver (minimaal 80cm diep) af van de ondergrond, bv. met folie.
- Maak schuin oplopende natuurlijke oevers, zodat de waterstand kan fluctueren.
- Zorg voor een overstort.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

13. Natuurlijke goot

13. Natuurlijke goot

Waarom is dit een goed idee?

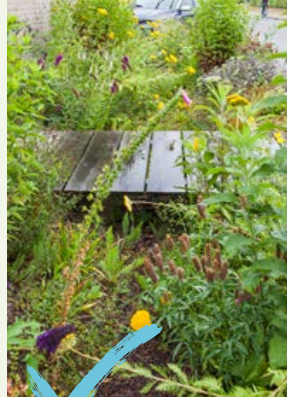
- Van het huis afgekoppeld water kan naar een natuurlijke greppel of goot worden geleid.
- Een greppel bergt water tijdens en na heftige regenbuien, zo hoeft het niet direct via het riool te worden afgevoerd en ontlast je het rioolsysteem.

Hoe pak je het slim aan?

- Een regengreppel kun je zelf graven en beplanten of vullen met grind.
- Bij beplanting is het wel handig om te kiezen voor soorten die zowel tegen natte als droge omstandigheden kunnen.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

14. Water- element

14. Water- element

Waarom is dit een goed idee?

- Water heeft doordat het verdampt een verkoelend effect, zeker als het stroomt.
- Waterstroompjes zijn leuk voor spelende kinderen.
- Water is een 'mooimaker' van tuin en openbare ruimte en bovendien zorgt het beeld en het geluid van stromend water voor rust en ontspanning.

Hoe pak je het slim aan?

- Waterelementen heb je in soorten en maten: als natuurvijver; als stroompje, als fontein, waterval of als vernevelingsinstallatie.
- Kies een groen element mét stromend water om je tuin te koelen.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin
- 'Zakboek voor de Klimaattuin', M. Verachtert

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

15. Open goot

15. Open goot

Waarom is dit een goed idee?

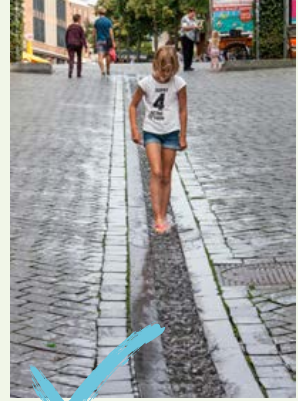
- Leidt regenwater naar een waterbuffer of -berging (bijvoorbeeld via een vijver of een sloot).
- Ontlast het rioolstelsel.
- Vorkomt wateroverlast in de tuin en op straat.
- Is een leuke speelaanleiding!

Hoe pak je het slim aan?

- Koppel je regenpijp af van het riool.
- Graaf een goot of laat hem aanleggen in een mooi (duurzaam) materiaal.
- Zorg er altijd voor dat het eindpunt dieper ligt dan het beginpunt.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

16. Infiltratie

16. Infiltratie

Waarom is dit een goed idee?

- Regenwater in de tuin laten infiltreren is goed voor de bodem en ontlast het rioolsysteem.

Hoe pak je het slim aan?

- Er zijn boven- en ondergronds oplossingen voor infiltratie.
- Bovengronds is een goed doorlatende ondergrond voldoende.
- Ondergronds kun je werken Infiltratiekragen en -kisten.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

Gemeente
Haarlem

17. Regenwater- systeem

17. Regenwater- systeem

Waarom is dit een goed idee?

- Regenwater is kostbaar en kun je prima hergebruiken om het toilet te spoelen, de auto te wassen of de tuin te sproeien.
- Het opgeslagen regenwater komt niet in het riool en ontlast de afvoer via het rioolsysteem.
- Het leidingwatergebruik neemt tot wel 40% af.
- Goed voor het milieu en voor de portemonnee!

Hoe pak je het slim aan?

- Informeer bij een specialist hoe groot je wateropslag moet zijn en hoe je het systeem het beste kunt (laten) installeren.

Wil je meer weten?

- huisjeboompjebeter.nl
- Handboek watervriendelijke tuin
- efrarain.nl
- regenwater.com

Scorekaart

Wateroverlast

Hittestress

Biodiversiteit

Inspanning

Kosten

